

Liturgie bij de preek: (middagdienst)

Psalm 136:1,10,18,19,21 / Leviticus 16:1-22 / Psalm 65:1,2 / Leviticus 16:6-10 en 20-22 / LvdK 125:1,4,5 / Gezang 179b / LvdK 7:1,4

Wanneer u deze preek wilt gebruiken anders dan voor privegebruik, wilt u dat dan even doorgeven?

Preek n.a.v. Leviticus 16:6-10/20-22   *Wie is Azazel?!*   Hatterem, 3 oktober 2010
[Israëlzondag]

Volk van God, geliefde broers en zussen van Jezus Christus,

Jom Kippoer.

Als deze naam je al iets zegt, dan vermoedelijk vooral vanwege de oorlog die er naar genoemd is: de *Jom Kippoeroorlog* van 1973.

Op 6 oktober 1973 vielen Egypte en Syrië hun buurland en aartsvijand Israël aan: Syrië in het noorden en Egypte in het zuiden.

Ze wilden revanche halen op de nederlagen uit de zesdaagse oorlog van 1967, toen Syrië de Golanhoogte en Egypte de Sinaiwoestijn aan Israël moesten afstaan.

Die 6^e oktober 1973 was maar niet zo door de Arabische landen gekozen als aanvalsdag.

Het was die dag voor Israël namelijk *Jom Kippoer*, de heiligste dag in het joodse geloof.

Het hele land ligt dan plat. Het is iedereen haast verboden om werk te doen. Alle Joden vasten dan, en gaan naar de Synagoge (ook als ze dat anders nooit doen). En de Israëlische soldaten waren met verlof naar huis gestuurd.

Een heel tactisch strategische dag om aan te vallen dus!

De actie overrompelde Israël ook, en het leed aanvankelijk behoorlijke verliezen.

Maar de veerkracht van het land bleek groot en na enkele dagen waren de rollen volledig omgekeerd en kwamen de Israëlische soldaten zelfs tot 40 km van Damascus en versterkten ze hun positie in de Sinai.

Jom Kippoer.

Dag van de verzoening, kun je dat vertalen.

Geen toepasselijke naam dus voor die oorlog in 1973.

Maar wel herinnering aan wat we gelezen hebben in Leviticus 16 over de Grote Verzoendag.

Het leek me wel mooi om op deze 'Israëlzondag' daar aandacht aan te geven, en daarbij te bekijken hoe het Joodse volk in deze tijd nog steeds *Jom Kippoer* viert.

In de maand *Tisjri* (september/oktober) van de Joods kalender vallen verschillende feesten.

Nieuwjaarsdag, Grote Verzoendag en het Loofhuttenfeest zijn daarvan de belangrijkste.

Afgelopen week vierde Israël *sukkot*, het Loofhuttenfeest, een vrolijk en uitbundig oogstfeest.

Nieuwjaarsdag en Grote Verzoendag hebben een heel ander karakter, zijn meer ingetogen en sober. Beide dagen zijn met elkaar verbonden. De periode tussen beide dagen in staat bekend als de Ontzagwekkende Dagen. Dan gaat het om bekering en verzoening. God wordt gezien als de Schepper van het leven en als de Rechter die oordeelt.

Die tien ontzagwekkende dagen symboliseren, zou je kunnen zeggen, de tijd die er nog is om je te bekeren, om van de dood over te gaan naar het leven. Vanuit de gedachte dat je het kwaad kunt afwenden als je tot inkeer, gebed, en daden van liefdadigheid komt.

Op nieuwjaarsdag (*Rosj-Hashana*) is er de traditie om naar de rivier of een meer te gaan, er gebeden uit te spreken en een steen in het water te werpen. Zo wordt symbolisch de schuld weggeworpen. Micha 7 wordt gelezen, deze woorden: *Opnieuw zult U zich over ons ontfermen en al onze zonden tenietdoen. Onze zonden werpt U in de diepten van de zee.*

Op *Jom Kippoer* is er een ander ritueel dat *Kapparat* heet (misschien herkent u dezelfde medeklinkers als bij Kippoer). Een kip wordt dan drie keer boven het hoofd rondgeslingerd, waarbij gezegd wordt: *Dit is mijn vervanging, dit is mijn substituut, dit is mijn verzoening. Deze kip gaat zijn dood tegemoet, terwijl ik een goed, lang en vredig leven zal ingaan.* Daarna wordt de kip verkocht, en het geld aan liefdadigheid gegeven. Overigens: niet alle Joden gebruiken dit ritueel. Sommige rabbijnen verzetten zich er tegen omdat de indruk kan worden gewekt dat verzoening iets magisch is: jij doet dit en het gevolg (de verzoening) is dat.

Wij gereformeerden in Nederland 2010 kijken nogal raar aan tegen die rituelen en zullen vooral de risico's ervan benadrukken. Inderdaad kan een ritueel iets magisch krijgen: je doet je riedeltje en je bent weer klaar, je brengt je dingetje en je hebt God weer gunstig gestemd. En zo werkt het bij onze God, de levende God, natuurlijk niet.

Toch zit de Grote Verzoendag van Leviticus 16 vol rituelen.

En dat is nauwkeurig door de Here zelf zo ingesteld.

Alles betekent iets. En dat heeft ook weer iets moois en heenwijzends.

Die twee bokken, de linnen kleren van Aaron (eenvoudige, nederige kleding i.p.v. de normale prachtig versierde Hogepriesterkleding), het reinigen van zijn lichaam.

Het offer dat de Hogepriester eerst moet brengen voor zichzelf (hij is nl geen haar beter dan iedere andere Israëliet).

De vurige kooltjes in de pot met geurig reukwerk erop waardoor een dampwolk ontstaat (om de afstand te symboliseren die er toch is en blijft tussen mens en God, ook al gaat de meest heilige mens (de Hogepriester) in het meest heilige dat er bestaat (het heilige der heiligen)).

En natuurlijk het bloed dat gesprenkeld moet worden op de verzoendeksel van de ark van het verbond en zeven keer wat bloed op de grond ervoor. En dat tot twee keer toe.

Zo voltrekt de Hogepriester aan de heilige ruimte de verzoeningsrite voor de onreinheden en overtredingen van de Israëlieten, voor al hun zonden.

Als tenslotte ook nog een verzoeningsrite had plaats gevonden van het voorste deel van de ontmoetingstent en aan het altaar dat bij de ingang staat, moest er wel iets heel speciaals gebeuren. Aaron moest twee bokken meenemen. Door loting moest hij vaststellen welke bok voor de Here is, die moet hij dan als reinigingsoffer opdragen (dat is wat ik net allemaal genoemd heb).

Maar die andere bok is dan voor Azazel. Die bok *moet levend voor de Here blijven staan om verzoening mee te bewerken en daarna de woestijn in te worden gestuurd, naar Azazel.*

Maar wat of wie is dat? Azazel?

De geleerden zijn het er niet over eens.

Vaak wordt gedacht dat Azazel een demon is die in de woestijn huist.

Een boze geest, een handlanger van de duivel, of de duivel zelf.

Typ je 'Azazel' in op *google* dan krijg je dat ook vaak te lezen en zelfs plaatjes erbij.

De bok die de woestijn in wordt gestuurd zou dan een offer zijn aan de duivel.

Voorals je dat laatste beseft, dus dat de bok dan een soort offer aan de duivel zou zijn, maakt wat mij betreft deze uitleg niet aanvaardbaar. Ik kan mij niet voorstellen dat de Here God bepaalt dat je zijn grote tegenstander tevreden zou moeten houden door hem iets aan te bieden. Een hoofdstuk verder, in Leviticus 17: 7 staat dat ook met zoveel woorden: *men mag geen offerdieren meer slachten voor bokken die als goden vereerd worden.*

Een andere uitleg vertaalt de Hebreeuwse woorden *Azazel* met afgrond. Dat past wel bij de Joodse traditie die op een gegeven moment is ontstaan, waarbij een bok vanaf een rots in de afgrond wordt gegooid.

De Statenvertaling vertaalt met 'weggaande bok', maar is niet helemaal consequent want de ene keer is het *voor* de weggaande bok, de keer erna *om* een weggaande bok te zijn en daarna *als* een weggaande bok.

Lastig dus om precies te zeggen hoe en wat.

Ik kies voor de niet precieze maar interpreterende vertaling **zondebok**.

Azazel is de zondebok.

Dat woord kennen we ook allemaal. Zondebok. Dat is – zeg maar even- iemand die pech heeft, die de pineut is, die alle ellende plaatsvervangend over zich heen krijgt.

Het fenomeen is sociologisch te verklaren – want het is voor mensen altijd wel prettig om iemand anders de schuld te kunnen geven, om op iemand anders af te geven, te schelden, te slaan, etc.

Adam schoof Eva de schuld al in de schoenen, en Eva wentelde het af op de slang...

Weglopen voor eigen verantwoordelijkheid en weigeren eigen schuld eerlijk onder ogen te zien kan je natuurlijk nooit goed praten. En de gevolgen zijn niet zelden verschrikkelijk.

Want je zult inderdaad maar de zondebok van de klas zijn. Of op je werk.

Hoe vernederend en pijnlijk!

Denk aan de Joden, die heel lang de zondebok zijn geweest voor alle ellende in de tijd voor de Tweede Wereldoorlog, en die heel het minderwaardigheidscomplex van de Duitsers op hun nek kregen, met afschuwelijke gevolgen.

En nu Geert Wilders regeringsinvloed krijgt lijken de donkere mannen met baarden en vrouwen met hoofddoekjes de zondebok te worden...

We hebben altijd een Azazel, een zondebok nodig.

Dat is inderdaad nog meer waar dan je je realiseert.

En dan kijk ik nu weer naar het ritueel op Grote Verzoendag.

Want wat moet Aaron doen?

Hij moet zijn handen leggen op de kop van de bok en alle wandaden en vergrijpen, alle slechte dingen van de Israëlieten openlijk uitspreken. Daarmee legt hij als het ware symbolisch alle zonden van het volk op de kop van de bok. Die daarmee echt een zondenbok is geworden.

Als dat is gebeurd wordt de bok de woestijn ingestuurd. Iemand die daarvoor wordt aangewezen moet het dier eerst begeleiden, om het beest weg te brengen naar een verlaten gebied.

Zo wordt voor alle ogen die het zien heel concreet zichtbaar wat er met zonden gebeurt: ze worden weggedragen naar een verlaten oord. Dat betekent in feite: de zonden zijn er niet meer. Ze zijn weg! Helemaal weg!

Dat is echt *Jom Kippoer* - Grote Verzoendag.

De zondige mens wordt verzoend met de heilige God.

Zonden staan niet langer tussen mens en God in.

Dat is de vreugde die de tien ontzagwekkende dagen van inkeer en berouw tussen Nieuwjaarsdag en Grote Verzoendag uiteindelijk wordt: we zijn verzoend met God! Kijk maar: het bloed heeft gevloeid (let ook op het thema van Leviticus 17: bloed als levenskracht bewerkt verzoening) en de zondebok is de woestijn in gestuurd. We zijn met God verzoend!

Daarom moeten de Israëlieten de Verzoendag in onthouding doorbrengen en geen enkele bezigheid verrichten, *want op die dag wordt voor jullie de verzoeningsrite voltrokken opdat jullie van al je zonden gereinigd worden en de Here weer rein tegemoet kunnen treden.*

Wat nu alleen zo pijnlijk is, is dat het Joodse volk met wie we het Oude Testament delen, dat onze oudste broer nog steeds *Jom Kippoer* viert op de wijze van Leviticus 16 en doet alsof er geen Nieuwe Testament gekomen is.

En daarmee heenlopen om de echte Azazel, de ware zondebok, hun volksgenoot en onze Heer Jezus Christus.

Weliswaar sturen ze geen Azazel meer de woestijn in (er is immers ook geen tempel meer en geen ark en geen altaar), maar ze hebben er wel andere rituelen voor in de plaats gekregen. Rituelen die iets tastbaar kunnen maken, dichtbij kunnen brengen, maar niet de echte verlossing. Het blijven tekens, schaduwen van de werkelijkheid.

Want Jezus is geboren, God en mens.

En nog wel in Israël – Hij heeft daar onder hen gewoond en geleefd en gepreekt en wonderen gedaan. Het licht scheen het eerst in Israël!

Zoals Maria een begenadigde vrouw was, zo was Israël een bevoorrechte natie.

Jezus werd de zondebok. Alle zonde en ellende kwamen plaatsvervangend op Hem neer. In de woorden van de knopentellende Hogepriester Kajafas: het is beter dat een man sterft voor het hele volk zodat niet het hele volk verloren gaat (Johannes 11:50).

Jezus zelf had Hij part nog deel aan het kwaad, maar Hij kreeg het op de schouders gedrukt en het scheelde niet veel of Hij werd in de afgrond gegooid, maar uiteindelijk droeg Hij ons kwaad tot buiten de poort, werd gekruisigd, verlaten oord van God en mensen.

Tegelijk was Jezus ook die andere bok, die geslacht werd, wiens bloed vloeiende.

Levenskracht stroomde eruit Hem vandaan en bracht verzoening, leven voor wat dood was en niet meer mocht bestaan.

En daarom vieren christenen feest: we zijn met God verzoend. Voor eens en altijd.

Pijnlijk dat de Hebreëen (ander woord voor Joden) de brief die speciaal aan hen gericht is zo vaak niet aanpakken.

Daar staat het toch echt met zoveel woorden (hoofdstuk 9): *Christus daarentegen is aangetreden als hogepriester van al het goede dat ons is toebedacht: Hij is door een indrukwekkender en volmaakter tent – die niet door mensenhanden gemaakt is en niet behoort tot onze schepping – voor eens en altijd het hemelse heiligdom binnengegaan, en dan niet met bloed van bokken en jonge stieren maar met zijn eigen bloed. Zo heeft Hij een eeuwige verlossing verworven.*

En iets verder: *Zo is Hij dan bemiddelaar van een nieuw verbond; Hij is immers gestorven om ons te verlossen van de overtredingen tegen het eerste verbond.*

Ons verlangen en ons gebed is dat nog heel veel Joden dit mogen gaan ontdekken. En jaloers worden op ons, hun jongste broertje, die na jaren als heidenen te hebben geleefd zijn teruggekeerd in de armen van Vader en onze waardigheid hebben terug ontvangen niet omdat we het verdienen, maar vanwege de liefde van Vader, uit genade.

Wie is Azazel? Waarom begrijpen ze het niet?

Terwijl het allemaal zo – ja in onze ogen – zo duidelijk heen wijst.

En terwijl ze zelf zo serieus zijn, vaak, zo letterlijk op de tekst.

Weten, niet alleen van verzoening, maar ook van bekering.

Misschien dat wij dát juist nog wel weer van onze oudste broer kunnen leren, dat verzoening ook bekering vraagt. Omkeren, afkeren van de zonde.

Want verzoening, reiniging maakt je tot een ander wezen, tot mens zoals je eerder niet was. Je maakt een nieuw begin, het vorige is er niet meer.

De Jood van nu viert dat heel duidelijk op *Jom Kippoer*. De tien ontzagwekkende dagen bepalen hem daar nadrukkelijk bij, evenals het vasten, de meditatie, het gebed.

Hoeveel ernst maken wij, volgelingen van Jezus Christus, met de bekering?

Met nieuw leven, leven door de Geest? Met het navolgen van onze Heer?

Waarin is aan u, aan jou en mij te zien dat we verzoend zijn met God?

Dat Azazel, de zondebok, Jezus Christus onze zonden voor eens en altijd heeft weggedragen?

Wie is uw, wie jouw Azazel?

Amen